

In memoriam - Căpitan pictor Dimitrie Știubei

*Dr. Mariana Păvăloiu,
Muzeul Academiei Navale "Mircea cel Bătrân" Constanța
Ruxandra Dreptu, Universitatea București*

Abstract: *Dimitrie Știubei was born on the date of 30 august 1901, in the city of Bacău. At the age of 5 he saw for the first time the team and remained fascinated by it for the rest of his life. He served the sea as a marine officer aboard warships, accompanied by his painter's brush, being considered by the "Herald Tribune" in 1976, "the last seascape painter of the 20th century". His works are exhibited in museums from Romania and abroad, as well as in numerous private collections. He left the country in 1975, and established himself in Germany, reason why he was forgotten in his native country. He died on 17 February 1986 in the city of Mettmann, Germany.*

Comandorul Dimitrie Știubei face parte din acea categorie de oameni care-și poartă cu mândrie nedisimulată, toată viața, apartenența

spațiului natal. Pentru el, cell de incept a fast cell moldovean, născut la Bacău, 30 august 1901, s-a mutat cu familia la Iași, pe str. Învățător Toma Săvescu, nr.24, în Sărărie, și acolo va urma școlile, mai întâi cea din Sărărie și apoi Liceul Național. Între anii 1916-1918, își continuă cursurile la Liceul "Laurian", din Botoșani, oraș în care tatăl său, ing. Dimitrie Știubei, a fost mutat cu serviciul. Bacalaureatul l-a luat la Liceul Național Iași, în anul 1919. Influențat de fratele său mai mare, Alexandru (n. 1894), ofițer de marină, dar și sub puternica impresie produsă de Marea Neagră asupra sa, încă de la vârsta de cinci ani, dar și din timpul vacanțelor ulterioare, petrecute la malul mării, tânărul D. Știubei, contrar voinței familiei, care dorea să ajungă arhitect, fiind talentat la desen, a plecat la București, unde a participat la concursul de admitere la Școala de Artilerie, Geniu și Marină. A fost admis primul, dar datorită unei conjuncturi nefericite, nu a fost trimis în străinătate să urmeze școala. A fost prima deziluzie trăită printre străini, departe de Moldova sa. Norocul i-a surâs în anul următor, când, în urma descentralizării școlilor militare, în localul construit încă din anul 1908, din Constanța, avea să se mute Școala Navală. Prin urmare, anul II l-a petrecut acolo unde se afla orice școală de marină, la malul mării. A făcut parte din prima promoție a școlii, fiind avansat în grad de aspirant și repartizat la bordul monitorului "Alexandru Lahovary". Drept urmare, se întoarce în Moldova, la Galați, unde se găsea comanda Forțelor Navale Fluviale.

Mai aproape de casă, a simțit nevoia să-și adune într-o prima expoziție personală lucrările, peisajul marin nelipsind. Expoziția a fost deschisă la Galeria "Evenimentul" din Iași. A revenit la Constanța, unde, împreună cu promoția sa, timp de doi ani, a fost elev-ofițer al Școlii Speciale de Aplicație. În anul 1925 a fost înălțat în grad de locotenent. Tot în acest a deschis a doua expoziție personală, de data aceasta la Galați, unde s-a bucurat de aprecierile unui public avizat în "ale marinei".

Dar adevăratul "botez" ca pictor l-a primit în anul 1926, când a deschis cea de-a treia personală la Ateneul Român din București. Aici s-a bucurat de aprecierile lui Petru Comarnescu, Alexandru Kirilescu și ale comandorului-scriitor Eugeniu Botez (Jean Bart). Acest confrate ieșean, el însuși ofițer de marină, avea să scrie: "Mie îmi plac aceste tablouri (ale lui D. Știubei n.n.), le înțeleg și le simt. Desemnul conștiincios, logic, fără nici o deformare, armonizarea de tonuri, culoarea apei, valurile, redarea naturei așa cum o am în fundul minții mele o regăsesc pe pânze, de aceea mă reține și îmi impune această expoziție.

Nu pot să nesocotesc desemnul, nu pot să admit nici o deformare. Îmi aduc aminte că am văzut o marină a unui pictor bun – nu-i spun numele – la care nu mă puteam uita că pusesese coșul la prova vaporului și îl înclinase înainte, în loc să-l încline înapoi. Acest greșeală de desemn apare ca o

monstruozitate în ochii unui marinar, deși pentru un profan poate trece neobservată.

Colorismul poate fi mai mult sau mai puțin inventat, desemnul însă nu poate să mintă, trebuie să dea viziunea corectă, exact așa cum este ochiul obișnuit să vadă realitatea lucrurilor în natură. Chiar artiști care reușesc să construiască în culoare trebuie să construiască logic. Este sigur un secret de tehnică să poți reda pe pânză ridicarea și spargerea unui val de mare. Este de asemenea un secret pentru a reda transparența apei, așa cum ne-a rămas pe pânzele lui Eugeniu Voinescu, singurul marinist dintre pictorii generației trecute. Voinescu, deși nu era marinar, călătorise mult pe apă, trăise între marinari, își formase ochiul pentru cunoașterea felurilor tipuri de nave. În toate marinele rămase de la el nu poți găsi o singură greșeală de desen. Secretul transparenței apei de mare îl furase de la celebrul marinist rus, Aivazovski, pe care îl cunoscuse la Odessa, unde Voinescu se afla în calitate de consul al României.

Urmăresc de câțiva ani tehnica evolutivă a lui Știubei și constat posibilitățile cu care este înzestrat. Unele compoziții din porturi, nave în mers prinse de o mare dezlanțuită au viață, măiestrie și o bogată evocare. Calități necontestate ne îndreptățesc să avem încredere în talentul acestui pictor și să așteptăm pânze de mare valoare.

Ce-i strică? Tocmai abilitatea lui. Graba, ușurința de fabricare a numeroaselor delicate și dulci acuarele de ieftin efect. Fac un păcat cei care îi cer mereu să facă “cromuri”. Știubei trebuie să facă eforturi, să refuze a satisface cererile...”

Tot cu această ocazie l-a cunoscut pe pictorul Jean Al. Steriadi, el însuși un iubitor al mării, autor al unor marine executate de pe mal, în exotical Balcic. În deceniul trei între cei doi se va lega o prietenie, Dimitrie Știubei ori de câte ori ajungea în București, îl vizita, la atelier, pe maestrul Steriadi.

Deși i-a criticat ușurința cu care răspundea solicitărilor, prolificitatea tânărului ofițer-pictor considerând-o a lucra în detrimentul calității, comandorul Eugeniu Botez i-a cerut încă de la primul număr al revistei “România Maritimă și Fluvială”(1927), publicată sub egida Ligii Navale Române, să-i realizeze, lună de lună, imaginea pentru coperta întâia. Din dragoste pentru mare, marină și marinari, el va realiza copertele, dar și lucrări plastice în interiorul revistei, care, din anul 1930, avea să poarte numele de “Marea Noastră” timp de peste doua decenii, adică până-n anul 1948. De asemenea, a răspuns la propunerea poetului-marin Gr. Perieteanu, ilustrându-i trei volume de versuri, dintre care unul, în original, acuarele și manuscris, se afla în patrimoniul Bibliotecii Academiei Române, la Cabinetul de stampe.

De-a lungul vieții sale, Dimitrie Știubei a răspuns cu promptitudine solicitărilor mai multor autori de proză ori poezie, ilustrându-le lucrările, preferând pe cele dedicate mării. Amintim Radu Tudoran “Toate pânzele sus!”, Nicolae Ionescu-Johnson “Însemnările unui marinar”, Al.Retinschi “Epopoea navelor”, mai multe lucrări ale sus-numitului Eugeniu Botez ș.a.

În anul 1928 s-a căsătorit cu Louise-Valerie Schmidt. Tot în același an a deschis o noua expoziție personală în București, la galeria “Cartea Românească”.

Anul următor i-a adus împlinirea unei mai vechi dorințe, aceea de a studia într-o academie de artă. Prin urmare, după ce a obținut aprobarea unui concediu pentru un an de studii din partea Ministerului de Război și a Regenței României, a mers în Bavaria, la Munchen, unde a studiat pictura și desenul cu maeștrii Ernst Liebermann și Peter Trumm, la Knirr Schule. Diploma de absolvire, care se află în original expusă în Muzeul Academiei Navale “Mircea cel Bătrân” din Constanța, conține aprecieri elogioase la adresa ofițerului-pictor din partea profesorilor săi, mai ales cu privire la realizarea portretelor și a marinelor. Peter Trumm l-a apreciat a fi fost: “...dotat cu un talent extraordinar, de o inteligență vie, cu un veritabil sentiment pentru esența picturii, completate de o asiduitate și de un zel accentuate de educația militară, el și-a dezvoltat capacitatea artistică într-o manieră uimitoare și într-un timp extreme de scurt. Fără îndoială putem aștepta din partea lui operă de mare forță, în special în domeniile portretului și picturii de marine”. A revenit în țară, unde a fost încadrat la Serviciul Hidrografic al Diviziei de Mare. Aici a servit la bordul navei hidrografic, canoniera “Lt.comandor Eugeniu Stih”, alegând de cele mai multe ori, când nava era pe mare, să facă de cart dimineața, de la ora 4 la ora 8, pentru a prinde răsăritul soarelui. “Imaginile acelea mi s-au imprimat undeva pe șira spinării și ori de câte ori am pictat mai apoi Marea, fiind departe de ea, îmi revenea în fața ochilor. Mările pictate de mine este una singura Marea Neagră”, scria, mai târziu, în “Note autobiografice” Știubei, manuscris aflat de asemenea în patrimoniul Muzeului Academiei Navale.

Doi ani mai târziu, ofițerul a fost avansat în grad de căpitan și numit în cadrul Casei Militare a Regelui, la Corpul Curierilor Militari. În paralel cu îndeplinirea noilor atribuții, va continua să picteze, realizând portrete, dintre care amintim pe cele ale Regelui Carol al II-lea, dar și marine, care au rămas în patrimoniul Castelului Peleş, azi în depozitul de la Posada, ori al Muzeului Național de Artă al României. În același an, 1932, a deschis cea de-a doua expoziție personală la “Cartea Românească”. Un an mai târziu, cu prilejul unei vizite întreprinse în Germania, la Sigmaringen, a primit Crucea de Hohenzolern.

În anul 1935 a deschis o nouă expoziție personală în Capitală, la sala Dalles și tot în același timp a realizat o frescă cu tematica istorică în Gara Regal

Mogoșoia, azi Gara Prezidențială Băneasa. Pentru Gara Regală Sinaia a realizat în anul următor o pictură în ulei pe pânză lipită de perete, intitulată “Voievodul Basarab I la vânătoare de mistreți”, iar pentru Gara de Nord a efectuat o lucrare murală intitulată “Automotorul București-Brașov”, care după 1990 a fost acoperită de Mac Donalds.

Când, în anul 1937, s-a organizat la Paris Expoziția Internațională, el a prezentat în cadrul Pavilionului Românesc lucrarea “Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia”, pentru care a fost premiat. Tot în această perioadă i s-a conferit din partea statului francez “Legiunea de Onoare”.

A fost înălțat în grad de locotenent-comandor în anul 1938, iar după un an a revenit la mare, în cadrul Diviziei de Mare, la Depozitele Maritime pentru puțin timp, deoarece în anul 1940 a fost numit în cadrul Ministerului Aerului și Marinei din București. Aici a primit sarcina de a organiza Pavilionul Armatei în cadrul Expoziției de la Șosea, împreună cu arhitectul Tiberiu Ricci. Acesta i-a devenit ginere, căsătorindu-se cu fiica soției lui, Yvonne.

În anul 1941 a fost trecut la disponibil, pentru ca după doi ani să fie trecut în rezervă, ca unul dintre apropiații Regelui Carol al II-lea. A rămas cu familia în București, continuând să picteze atât la comandă, mai ales portrete, dar și marine, deschizând a doua personală în “Sala Dalles”. În anul 1944 a fost reprimat în rândul cadrelor militare active, fiind numit șeful Biroului Pictori din Marele Stat Major. După puțin timp, i s-a încredințat funcția de locțiitor al șefului Muzeului Militar Național din București, contribuind la reorganizarea acestuia. Din această perioadă datează mai multe lucrări cu tematica istorică, dintre care amintim “Atacul de noapte de la Măcin”, ce se află în patrimoniul amintitului muzeu. În anul 1946 a cerut să fie trecut în rezervă, cerere ce i-a fost aprobată, dedicându-se exclusiv picturii în atelierul său din strada Cobălcescu. La puțin timp după înființarea Uniunii Artiștilor Plastici din România, în anul 1948, a devenit membru al acesteia. Împreună cu alți membri ai U.A.P. a expus în cadrul salonului oficial “50 de ani Helsinki”.

În deceniile cinci și șase ale trecutului veac XX, a deschis 31 de expoziții personale la București, Constanța și Mamaia, prolificitatea anunțată de către Jean Bart (comandorul Eugeniu Botez) adevărându-se.

Din anul 1968 a început să expună și în străinătate, prima expoziție fiindu-i vernisată la Basel, în Elveția, în cadrul Galeriei Hotelului “Alban Ambassador”. Publicația “Tribune de Geneva du mardi”, 14 Decembre 1976, în articolul “Aux cimaises genevoises” semnat P.K. arată că: “La Hotelul Richmond am găsit “marine” pictorului român Dimitrie Știubei, care descriu în manieră proprie această mare eternă pe care ochiul nu o uită niciodată: Marea Neagră, marea greacă, porturile (Pireu), în liniștea sau

violența lor dezlănțuită. Pictura de factura clasică dar de evocare romantică seducătoare.

În “Baseler Nachrichten.Samstag, Sontag, 28, 29 Dez.1968, Reinhardt Stumm scria despre Știubei: “Fost ofițer de marină, el are pentru mare nu numai un profund atașament, dar o și cunoaște foarte bine. Știubei este unul dintre acei rari pictori de marine actuali și este un pictor de valoare”.

În anul următor a avut două ieșiri în afară, expunând la Paris, în Galeria “Raymond Duncan”, și la Londra, la “Societatea regală a artiștilor marini”. Recunoașterea internațională i-a venit în anul următor, prin acordarea “Medaille de vermeil” de către Societatea de Arte, Științe și Litere din Paris. Cu acest prilej, în ziarul “România Liberă”, din 6 iunie 1970, era publicat un interviu, în care se spunea, printre altele: ”Dimitrie Știubei este primul artist plastic român căruia i se acordă aceasta înaltă distincție. Decernarea a avut loc ca de obicei, în cadrul festivității anuale de la Palais de la Mutualite, sub președinția unui membru al guvernului francez”, iar Dimitrie Știubei a declarat: “Eram copil de 5 ani când am venit la Constanța, de la Iași, cu tatăl meu. Ieșind din gară am văzut deodată marea. A fost o revelație în alb-albastru care-și păstrează și astăzi intensitatea... Am avut prilejul să cunosc marea în adevărata ei splendoare și imensitate. Dar am iubit-o numai agitată, când provocă omul la o luptă aprigă și-l obliga să-și înzecească eforturile spre a o stăpâni”.

În același an a expus la Galerile “Duncan” din New-York, prilej cu care “Herald Tribune” îl apreciază drept: “the last and greatest painter of the sea of our epoch”.

La puțin timp după deschiderea Muzeului Marinei Române din Constanța, în localul în care cu aproape cinci decenii în urma D.Știubei fusese elev al Școlii Navale, situată pe str.Traian, nr.53, a primit pentru acesta o comandă cu tematica din istoria mijloacelor de navigație din spațiul danubiano-pontic, dar și din marile bătălii navale în care acestea au fost implicate de-a lungul timpului. În anul 1971, galeria de lucrări în ulei pe pânză referitoare la istoria Marinei Române a fost vernisată.

Intre anii 1972-1974, a deschis trei expoziții în Elvetia, la Basel și Geneva, locațiile fiind cele cunoscute și amintite anterior, mai nou și la Galeria “Munsterberg” din Basel.

Într-un articol apărut în limba germană în “Baseler Nachrichten” cu ocazia deschiderii expoziției la Hotel Alban Ambassador, din Basel și tradus în ziarul “Scânteia” din 10 mai 1974, se consemna: “Pentru mulți dintre noi el este desigur, singurul pictor contemporan de marine pe care-l cunoaștem. Și lucrul său este de calitate. Tablourile, multe în ulei, majoritatea în acuarelă, au o surprinzătoare factură, concentrate, sunt lipsite tocmai de acel patos și pretențios, care voia să sugereze infinitatea și marea demonică a

naturii. Și totuși Știubei afectează prezentarea patetică, pictează vapoare care luptă cu valurile biciuite de furtună, nave care sunt gata să se scufunde, însă întotdeauna într-o prezentare discretă din toate punctele de vedere și cu un rafinament artistic care pur și simplu încantă”.

În anul 1975 a răspuns unei mai vechi invitații și a expus la Galeria Internațională “Diogenes” din Atena și la “Clubul marin” din Pireu. La puțin timp după aceasta a părăsit țara și s-a stabilit cu familia mai întâi la Saarbrücken și apoi la Mettmann.

Între anii 1976 – 1985, a expus annual în străinătate, la Atena, la Salonic, Lugano, Paris, la Basel, dar și la “Stadthalle” din orașul de adopție, Mettmann.

“Opera lui este absolut MAGICĂ. El nu a pictat numai marea, ci a reușit să-I capteze spiritul. În fața unei pânze, marea nu este doar VĂZUTĂ, ea este EXPERIMENTATĂ. Cu toate acestea el pictează din imaginație. El CREEAZĂ propria lui MARE, din toate multiplele detalii pe care le știe despre ea. Știubei mi-a spus: “Eu simt suprafața, am simțit valurile, așa că pictez sub influența acestor senzații”. (traducere din limba engleză, “Athenes Daily Post, Tuesday, nov.14, 1978, articolul semnat de Haris Livas la deschiderea expoziției de la “Galeriile Diogenes”, Atena, “Opinions and Reflections, Dimitrie Știubei”).

Și tot cu acest prilej, Mona Moffat scria în același ziar atenian: “Ca nimeni altul, el este capabil să capteze privirea pe valurile înalte din timpul unei furtuni pe mare. Este dificil de redat, dar el reușește atât în ulei, cât și în acuarelă. Fermecătorul artist la cei șaptezeci de ani este în fiecare seară la Galerie și vă va încanta cu povestiri despre mare și despre arta sa”.

Dorim să încheiem seria de aprecieri cu una ce-i aparține prietenului și colaboratorului său, scriitorul Radu Tudoran: “Ajuns de mai mult timp la maturitatea artistică, de altminteri inegalabilă, Dimitrie Știubei rămâne, în același timp, cel mai bătrân și cel mai tânăr pictor al mării care îl fascinează, încă, la fel ca în copilărie”.

În noiembrie 1985 a decedat soția sa, Louise-Valerie, în ianuarie 1986 a fost decesul fiicei Yvonne Ricci, iar la 17 februarie 1986 s-a stins din viața comandorul Dimitrie D. Știubei, fiind înmormântat în cripta familiei din Mettmann. În țară, prima retrospectivă a pictorului-marinar Dimitrie Știubei a fost organizată, la Muzeul Marinei Române din Constanța, în martie 1990.

Singurul album dedicat pictorului DIMITRIE ȘTIUBEI a fost publicat în anul 2003, de către Editura Yacht Club Roman, în ediție bilingvă (română-engleză) și poartă semnătura Ruxandrei Dreptu și Mariane Păvăloiu.